

УДК 378.147

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5\(200\)-94-97](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5(200)-94-97)

Горобченко Наталія

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0003-4388-1007>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

A Подано науковий зміст понять «дискурсивна компетентність» і «змішане навчання» в контексті викладання у закладах загальної середньої освіти. Визначено ключові елементи змішаного типу навчання, проаналізовані моделі змішаного навчання. Здійснено аналіз останніх досліджень і публікацій щодо доцільності та актуальності впровадження змішаного навчання у закладах загальної середньої освіти. Охарактеризовано чотири етапи організації змішаного навчання в процесі формування дискурсивної компетентності, серед яких виділяємо підготовчий, комунікативний, етап реалізації та інтерпретації.

Ключові слова: змішане навчання; дискурсивна компетентність; блог; вікі-технології; вебфорум; електронна пошта

S *Gorobchenko Nataliia. The Peculiarities of Schoolchildren's Discursive Competence Formation in the Conditions of Blended Learning.*

The article defines the concepts of «discursive competence» and «blended learning» in the context of teaching in general secondary education establishments. The key elements of blended learning have been identified, and blended learning models have been analyzed and recent research and publications about the feasibility and relevance of the introduction of blended learning in general secondary education establishments. Four stages of organization of blended learning in the process of formation of discursive competence were characterized. We single out preparatory stage, communicative stage, stage of realization and interpretation. Modern Internet technologies contributed to the formation of high school students' discursive competence skills are analyzed. E-mail, web forum, blog, wiki technologies, and podcasts play an important role in high school students' discursive competence skills' development. Blended forms of foreign language learning, combining face-to-face learning, distance learning and online learning, allow students to find the necessary material online, do tests, test their knowledge, skills and abilities, work with additional sources. The usage of video and audio recordings leads to the highest quality mastery and consolidation of the material provided by the teacher. All these opportunities allow the teacher to organize the process of learning a foreign language effectively.

The advantages and disadvantages of blended learning are identified. Researchers at the University of British Columbia single out six different models of blended learning: Face-to-Face Driver, Rotation, Flex, Online Lab, Self-Blend and Online Driver. Blended learning support personality-oriented learning, which, allows us to consider it as a popular technology for change and transformation.

Key words: blended learning; discursive competence; blog; wiki-technology; webforum; e-mail

Горобченко Наталія Володимирівна, кандидатка педагогічних наук, доцентка, Житомирський педагогічний університет імені Івана Франка, Україна

Gorobchenko Nataliia, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Zhytomyr Ivan Franko State University, Ukraine

E-mail: N.Gorobtschenko@gmail.com

Актуальність проблеми. Нині в методиці навчання іноземних мов питання формування в учнів дискурсивної компетентності займає особливе місце, оскільки обумовлюється її значущістю як одного з компонентів міжкультурної комунікації та недостатньою розробленістю методики її формування як у теоретичному, так і в практичному аспектах. У свою чергу, введення міжнародних освітніх стандартів, входження України в Болонський процес часто характеризується поєднанням реальних і цифрових просторів [3].

Нові інформаційно-комунікаційні технології та Інтернет, сучасне життя в умовах пандемії, дозволяють шукати і знаходити нові шляхи навчання. Найоптимальнішим виходом у такій ситуації представляється організація освітнього процесу у форматі змішаного навчання.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій свідчить, що підґрунтям розв'язання питання можуть бути праці, що присвячені таким питанням: загальним засадам формування загальнонавчальних умінь Ф. Бацевич, В. Красних, О. Кубрякова, К. Кусько, М. Макаров, О. Селіванова); аспек-

там формування дискурсивної компетентності старшокласників (І. Бім, Н. Бориско, Є. Верещакін, Н. Горобченко, І. Зимня, Ю. Пасов, Н. Склярєнко, О. Тарнопольський, Г. Томахін, О. Хоменко).

Упровадженню моделі змішаного навчання в системі освіти присвячені праці Є. Желнова, О. Кривонос, В. Кухаренко, М. Нікітіна, А. Стрюк, Ю. Триус, Г. Чередніченко, Л. Шапран та ін. До питань змішаного навчання зверталися також С. Грехем, С. Моебс, С. Вейбелзах, Д. Пейнтер.

Проте теорія застосування змішаного навчання в процесі формування дискурсивної компетентності школярів потребує подальших досліджень.

Мета статті: визначити та проаналізувати особливості формування дискурсивної компетентності школярів в умовах змішаного навчання.

Викладення основного матеріалу. Розвиток дискурсивної компетентності набуває особливого значення в сучасному процесі навчання іноземної мови, який характеризується переходом до особистісної парадигми як до вищого ступеня цілісності в проектуванні освітніх процесів. У першу чергу, це пов'язано з тим, що на досягнутому рівні наукових уявлень базовим поняттям у дидактиці навчання іноземної мови є поняття мовної особистості, яке має містити багатокомпонентний структурно впорядкований набір мовних здібностей, умінь виробляти і сприймати мовленнєві повідомлення.

У даному контексті дискурсивна компетентність є одним із критеріїв діагностики рівня розвитку мовленнєвої особистості, тому що включає в себе такі якості: використання засобів спілкування, володіння прийомами організації текстової інформації, певний ступінь оволодіння жанрово-структурними елементами мови.

Крім того, оскільки дискурс можливо розглядати як реалізацію в мові особистісних думок, що забезпечують необхідну мотивацію спілкування, пов'язану з особистісною потребою самовираження [1, 3], то можна стверджувати, що дискурсивна компетентність сприяє формуванню найвищого мотиваційно-прагматичного рівня володіння мовою. У такій якості рівень дискурсивної компетентності є відображенням особливостей мовної особистості.

Загалом учні, які володіють дискурсивною компетентністю, набувають здатності інтегрувати знання, отримані з інших предметів і на уроках іноземної мови і створювати самостійний продукт на цій мові. У такій якості дискурсивна компетентність сприяє розвитку вмінь, що входять до поняття інформаційно-комунікативної діяльності учнів, що є необхідною умовою їхнього розвитку, оскільки тільки при певному рівні розвитку дискурсивної компетентності учень зможе провести інформаційно-смісловий аналіз тексту, необхідний для адекватного сприйняття усного мовлення.

Аналіз дискурсивної компетентності як одного з основних компонентів комунікативної компетентності показав необхідність ретельного відбору технологій і прийомів, які враховують сучасні вимоги навчання. У зв'язку з цим, вва-

жаємо за необхідне звернення до організації освітнього процесу у форматі змішаного навчання.

Змішане навчання (Blended Learning) включає в себе об'єднання «живого» навчання з навчанням за допомогою використання Інтернет-ресурсів. Така форма навчання є різновидом дистанційного, однак відмінність даних форм навчання полягає в наявності живого спілкування вчителя та учнів. Застосування в рівній мірі очних і дистанційних форм навчання призводить до ідеального балансу обох форм навчання і позбавляє процес навчання від їхніх недоліків. Ми можемо контролювати час, місце, спосіб і темп вивчення матеріалу [2].

Змішана форма навчання іноземної мови, поєднуючи навчання в аудиторії (Face-to-Face Learning), дистанційне навчання (Distance Learning) і навчання за допомогою використання мережі Інтернет (Online Learning), дозволяє учням знаходити необхідний матеріал у режимі онлайн, виконувати тестові завдання, перевіряючи свої знання, навички та вміння, працювати з додатковими джерелами, тим самим розширюючи свій кругозір, а застосування відео- та аудіозаписів призводить до якіснішого оволодіння і закріплення матеріалу, який надається викладачем. Усі ці можливості дозволяють ефективно організувати процес навчання іноземної мови.

Учні, відвідуючи аудиторні заняття та виконуючи домашні завдання в режимі онлайн, працюють за особливою програмою або на онлайн-платформах. При цьому роль учителя здійснюється в частковому контролі їхньої діяльності і, якщо це необхідно, у виконанні функції консультанта. До того ж, головним завданням учителя є грамотне складання курсу і розподіл навчального матеріалу.

Як зазначає А. Мініна, процес розроблення програми змішаного навчання іноземної мови складається з чотирьох етапів:

1. Етап – визначення мети.

Змішане навчання повинно бути спрямоване на досягнення певної мети, в нашому випадку: реалізація оптимального розподілу часу при роботі у великих групах.

2. Етап – вибір найвідповіднішої моделі змішаного навчання.

Дослідники університету Британської Колумбії виробили шість різних моделей змішаного навчання [4]:

Model 1: Face-to-Face Driver (вчитель навчає учнів у традиційному стилі, супроводжуючи заняття мережевим навчанням, як допоміжним за потреби).

Model 2: Rotation (чергування традиційного й онлайн-навчання згідно з графіком, складеним учителем).

Model 3: Flex (навчання здійснюється здебільшого в електронному освітньому середовищі, вчитель, у свою чергу, забезпечує належну підтримку учню).

Model 4: Online Lab (учні працюють в онлайн-лабораторії, в спеціальних класах, при цьому викладач контролює процес у режимі online).

Model 5: Self-Blend (учні самі визначають очні заняття, які потрібно доповнити онлайн-курсами).

Model 6: Online Driver (учні вивчають курс віддалено, в режимі онлайн, при цьому атестація здійснюється традиційним способом).

3. Етап – складання програми.

Учитель має ретельно розробити програму, матеріал для очної / дистанційної частини і вирішити, що саме потрібно вдосконалити за допомогою сучасних технологій у ході освітнього процесу. Необхідно встановити ритм роботи й визначити часові рамки для кожної теми. Учитель має вирішити, як часто дистанційне навчання буде змінюватися традиційними заняттями. Важливим є переклад навчальних матеріалів у цифровий формат, вчителю треба підготувати: роздаткові дидактичні матеріали, тести, презентації, відеоролики. Допоміжні програми й онлайн-ресурси також є необхідним пунктом при складанні навчальної програми.

4. Етап – навчання вчителів в online. Технологія викладання.

Необхідно встановити правила, згідно з якими, наприклад, учитель зобов'язаний відповісти на листи учнів не пізніше 24 годин і т. д. Також учитель має володіти навичками роботи в Інтернеті, освоїти online-платформу і вести блог.

Розглянемо сучасні Інтернет-технології, які сприяють формуванню вмінь дискурсивної компетентності в учнів старших класів: електронну пошту, вебфорум, блог, вікі-технології й подкаст.

Електронна пошта – одна з нових інформаційних технологій, що пропонує широкі можливості для навчання іноземної мови та культури через контакт із представниками різних країн і культур. Під електронною поштовою групою розуміється освітня технологія, що дозволяє групі учнів, які перебувають на необмеженій відстані один від одного, обмінюватися електронними повідомленнями [5].

Вебфорум – одна з Інтернет-технологій, що дозволяє організувати спілкування між відвідувачами сайту або учасниками телекомунікаційного проєкту.

Вебфорум має визначальні характеристики, до яких відносяться: 1) необмежений доступ до електронного контенту; 2) двостороння спрямованість комунікації (зі зворотним зв'язком); 3) персональна та неперсональна адресація при обговоренні питань на вебфорумі [6; 7].

Блоги вважаються одним із соціальних сервісів Інтернету (Веб 2.0), оскільки створюють умови для спілкування між людьми, об'єднує загальними інтересами, але розділеними простором. В освітньому процесі можуть бути використані три види блогів: блог учителя, особисті блоги учнів, блог навчальної групи.

Блог учителя – створюється й управляється вчителем іноземної мови. Блог може містити інформацію особистого характеру: про інтереси, хобі, подорожі, проведену відпустку, сім'ю педагога. У даному випадку цей блог буде служити учням прикладом для створення власних блогів.

Особисті блоги учнів – учитель може запропонувати учням створити власні блоги. У даному випадку блог учителя буде слугувати моделлю побудови учнями особистих

блогів. У своїх блогах іноземною мовою учні можуть представити інформацію про дату і місце народження, сім'ї, хобі, друзів, досягнення в навчанні або спорті, посилання на улюблені сайти мережі Інтернет, фотографії та відеоролики. Учням можуть запропонувати щотижня додавати нову інформацію (спочатку про інтереси та захоплення, потім про минулі канікули тощо), а також знайомитися з блогами своїх однокласників і коментувати інформацію, розміщену на них.

На відміну від особистих блогів учнів, кожен з яких розташований на окремій сторінці, в блозі навчальної групи коментарі учнів розміщуються на одній сторінці один за іншим. Це значно полегшить знайомство з думками інших і стимулює обговорення [8; 9].

Вікі-технологія – вид соціального сервера Веб 2.0, що дозволяє одній людині або групі людей створювати й розміщувати свої матеріали в мережі Інтернет (науково-популярні або популярні статті). Назва сервісу «Вікі» було запозичене з гавайської мови («wiki-wiki»), що означає «швидко» – швидкий доступ до інформації. Таку назву сервісу цілком виправдано і відображає динамічність роботи з матеріалом. За допомогою мережі Інтернет у створенні вікі-сторінок може брати участь необмежене число людей, що знаходяться на невизначеному відстані один від одного. Кожен зареєстрований користувач сервісу вікі може брати участь у створенні, доповненні, коригуванні та видаленні контенту (зміст сайту, що включає текстовий матеріал, картинку, фотографії, аудіо- та відеофайли, посилання на інші ресурси).

У результаті громадського «шліфування» створюється досить коректний і відносно повний інформаційний матеріал, різні позиції з обговорюваного питання. Багато сторінок вікі мають гіпертекстову структуру, що дозволяє читачеві легко переходити зі сторінки на сторінку у мережі Інтернет у пошуках додаткового матеріалу, що цікавить [10].

Подкаст – це вид соціального сервісу, що дозволяє прослуховувати, переглядати, створювати й поширювати аудіо- та відеопередачі у всесвітній мережі. На відміну від звичайного телебачення чи радіо, подкаст дає можливість прослуховувати аудіофайли та переглядати відеопередачі не в прямому ефірі, а в будь-який зручний для користувача час. Усе, що необхідно, – це завантажити обраний файл на свій комп'ютер. Учні можуть як прослуховувати або переглядати подкасти, так і створювати власні подкасти на будь-які теми [там само].

Формування дискурсивних умінь під час вивчення іноземної мови в умовах змішаного навчання нині є одним з основних засобів навчання. Такі заняття забезпечують чітке планування і організацію навчально-виховної роботи, а також систематичний контроль процесу і результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Висновки. Здійснивши аналіз сучасної методичної літератури, вимог Нової української школи та сучасних умов навчання в період пандемії варто зазначити, що проблема

формування дискурсивної компетентності в умовах змішаного навчання є актуальною, вимагає детального вивчення та, своєю чергою, дозволяє виділити наступні етапи: підготовчий, комунікативний, етап реалізації та інтерпретації. Зазначимо, що змішане навчання, безперечно, дозволяє розглядати його як необхідну технологію змін і трансформацій.

До перспектив дослідження належить розроблення методики формування дискурсивних умінь в умовах змішаного навчання за допомогою інтерактивних технологій, які дадуть змогу повною мірою сформувати комунікативну компетентність старшокласників.

Список використаних джерел

1. Кривонос О. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні : навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 182 с.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf (дата звернення: 01.09.2021).
3. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / [Кухаренко В. М., Березенська С. М., Бугайчук К. Л. та ін.] ; за ред. В. М. Кухаренка. Харків : Міськдрук : НТУ ХПІ, 2016. 284 с.
4. Чернявський Б. Р. Формування іншомовної компетентності у майбутніх економістів у процесі інтегрованого навчання : дис. ... канд. пед. наук. Запоріжжя, 2021. 260 с.
5. Andrade D. Blended Learning – What is it, Pros/Cons, Tips and Resources. URL: <http://educationaltechnologyguy.blogspot.co.uk/2015/02/blended-learning-what-is-it-proscons.html>.
6. Bickerton Ph. 7 Reasons Blended Learning is The Future of Training. URL: <http://trainingstation.walkme.com/7-reasons-blended-learning-future-training/>.
7. Guo Ph. Optimal Video Length for Student Engagement. URL: <https://www.edx.org/blog/optimal-video-length-student-engagement>.

8. Hofmann J. Top 10 Challenges of Blended Learning (And Their Solutions!). URL: <http://blog.insynctraining.com/top-10-challenges-of-blended-learning>.
9. Hofmann J. Five Trends Driving Blended Learning. URL: <http://blog.insynctraining.com/five-trends-driving-blended-learning>.
10. Nagel D. The Disruption of Blended Learning. *Transforming Education Through Technology*. URL: <http://thejournal.com/Articles/2011/07/06/The-Disruption-of-Blended-Learning.aspx>.

References

1. Kryvonos, O. M. (2013). *Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v navchanni [The use of information and communication technologies in education]*; navch. posib. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
2. *Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roky [National strategy for the development of education in Ukraine for 2012–2021]*. Retrieved from http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf [in Ukrainian].
3. Kухаренко, V. M. (Ed.). (2016). *Teoriia ta praktyka zmishanoho navchannia [Theory and practice of blended learning]*; monohrafiia. Kharkiv: Miskdruk, NTU KhPI [in Ukrainian].
4. Cherniavskiy, B. R. (2021). *Formuvannia inshomovnoi kompetentnosti u maibutnikh ekonomistiv u protsesi intehrovanoho navchannia [Formation of foreign language competence in future economists in the process of integrated learning]*. (PhD diss.). Zaporizhzhia [in Ukrainian].
5. Andrade, D. *Blended Learning – What is it, Pros/Cons, Tips and Resources*. Retrieved from <http://educationaltechnologyguy.blogspot.co.uk/2015/02/blended-learning-what-is-it-proscons.html>.
6. Bickerton, Ph. *7 Reasons Blended Learning is The Future of Training*. Retrieved from <http://trainingstation.walkme.com/7-reasons-blended-learning-future-training/>.
7. Guo, Ph. *Optimal Video Length for Student Engagement*. Retrieved from <https://www.edx.org/blog/optimal-video-length-student-engagement>.
8. Hofmann, J. *Top 10 Challenges of Blended Learning (And Their Solutions!)*. Retrieved from <http://blog.insynctraining.com/top-10-challenges-of-blended-learning>.
9. Hofmann, J. *Five Trends Driving Blended Learning*. Retrieved from <http://blog.insynctraining.com/five-trends-driving-blended-learning>.
10. Nagel, D. *The Disruption of Blended Learning. Transforming Education Through Technology*. Retrieved from <http://thejournal.com/Articles/2011/07/06/The-Disruption-of-Blended-Learning.aspx>.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 19.11.2021